

7. Кобець І. М. Основи навчання гри на трубі / І. М. Кобець – К. : Муз. Україна, 1985. – 77 с.

References:

1. Apatskij V. N. *Osnovy teorii i metodiki duhovogo muzykal'no-ispolnitel'skogo iskusstva : ucheb. posobie / V. N. Apatskij*, Kiev. : NMAU im. P. I. Chajkovskogo, 2006, 432 p.
2. Naimushyna Iu. O. *Osnovy teorii i metodyky navchannia hry na fleiti : navch. posib. / Iu. O. Naimushyna, O. S. Plokhotniuk*, Luhansk : Vyd-vo DZ «LNU imeni Tarasa Shevchenka», 2011, 148 p.
3. Podolchuk V. V. Rol vykonavskoho dykhannia ta artykuliatsii pry hri na trubi, *Visn. Luhan. nats. un-tu imeni Tarasa Shevchenka : Pedagogichni nauky*, 2010, Ch. 2, № 7 (194), pp. 100–107.
4. Podolchuk V. V. *Navchannia hry na trubi i vykonavska praktyka : navch. posib*, Donetsk : TOV «Tsyfrova typohrafiia», 2009, 106 p.
5. Posvalyuk V. T. *Metodika ovladeniya verxnim registrom na trube : ucheb. posobie*, Kiev, NMAU im. P. I. Chaikovskogo, 2013, 60 p.
6. Posvaliuk V. T. *Shchodenni samostiini upravy trubacha : navch. posib.*, Kyiv, Vseukr. bras-biuletyn, 2002, 56 p.
7. Kobets I. M. *Osnovy navchannia hry na trubi*, Kyiv, 1985, 77 p.

Summary

Zhang Jianan

Specific of Performing Breathing of the Musician Playing the Wind Instruments

The question of forming and functioning of the correct performing breathing of the musicians, playing the music works with the help of the wind instruments instruments has been examined in the article. It is the physiological and technical foundation for realization of all other components of the music performing process. The types of music performing breathing of the musician playing the wind instruments have been cleared out, and the most optimal of them, mixed, for performing complicated artistic tasks, which offers modern composer's creative work, has been determined. The peculiarities of physiological processes of performing breathing in and breathing out of the musicians have been detailed. Natural ways of mastering playing the wind music instruments with the use of the muscle support have been studied. In the article the expedient methodical complex, which assists the hole theoretic cognitive and practical development for the best music performing breathing has been offered. It is proposed to develop constantly the ability to operate personal breathing muscles and diaphragm, which appears in the process of permanent work, directed for the development of performing breathing.

Key words : *breathing, performing breathing, methodical complex.*

Дата надходження статті: «10» березня 2015 р.

Стаття прийнята до друку: «02» квітня 2015 р.

УДК 37.02:377.8(045)

ІРИНА ЧЕМЕРИС,

соціального педагога, викладача

(м.Луцьк)

**Використання інноваційних технологій
у процесі виховної роботи педагогічного коледжу**

У статті розглянуто проблему застосування інновацій у процесі виховної роботи у підготовці майбутніх вчителів до інноваційної професійної діяльності; проаналізовано тенденції розвитку інноваційної діяльності педагогічного коледжу; визначено дефініції «інновація», «інноваційна діяльність»; окреслено основні завдання інноваційної роботи; описано досвід виховної роботи з використанням інновацій у педагогічному коледжі; аналізується впровадження інноваційних технологій у виховний процес як одне з найважливіших питань, які сьогодні розглядаються в освіті, прослідковано позицію педагога у процесі використання нововведень, оскільки суб'єктивний чинник є вирішальним під час упровадження і поширення інновацій.

Ключові слова: *інновація, інноваційна діяльність, педагог-новатор, технологія, самопізнання, інформаційно-комунікаційні технології.*

Постановка проблеми у загальному вигляді... Модернізація системи освіти пов'язана, насамперед, із введенням в освітнє середовище інноваційних технологій, в основу яких покладені цілісні моделі навчально-виховного процесу, засвоєні на діалектичній основі єдності методології та засобів їх здійснення. Останнім часом досить широко увійшов у вжиток термін «інноваційні технології».

Аналіз досліджень і публікацій... Особливості інноваційної педагогічної діяльності досліджені в працях вітчизняних та зарубіжних науковців В.Загвазінського, В.Кан-Каліка, Л.Подимової,

В.Сластьоніна, Н.Лапіна, Л.Даниленко, І.Дичківської, О.Козлової, О.Мармази, де проблема інноваційних процесів стала однією з пріоритетних [5; 6; 12; 10; 3; 4; 8; 11]. У їхніх працях систематизовано досвід управління інноваційними процесами, виділено цільовий аспект. На думку вчених, для успішного здійснення інноваційної діяльності необхідно вивчити передумови їхньої ефективності, тобто чинники, які сприяють або стимулюють ефективний перебіг і розвиток цього процесу.

Формулювання цілей статті... Мета статті полягає в обґрунтуванні особливостей використання інноваційних технологій у процесі виховної роботи педагогічного коледжу.

Виклад основного матеріалу... Нововведення (інновації) не виникають самі собою, а є результатом наукових пошуків, аналізу, узагальнення педагогічного досвіду. Інноваційний процес у вихованні розпочинається з етапу вивчення об'єкта чи явища виховного процесу. Головною рушійною силою інноваційної виховної діяльності в педагогічному коледжі є викладач, оскільки суб'єктивний чинник є вирішальним під час упровадження і поширення нововведень. Педагог-новатор – носій конкретних нововведень, їх модифікатор. Він має широкі можливості і необмежене поле діяльності, оскільки на практиці переконується в ефективності наявних технологій виховання і може коригувати їх, проводити структурування досліджень виховного процесу, створювати нові форми та методи. Основна умова такої діяльності – інноваційний потенціал педагога, тому сьогодні на освітянській ниві потрібен учитель з яскраво вираженими творчими здібностями, здатний до реалізації поставлених цілей.

У процесі створення і розвитку інновацій власне виховної системи щоразу необхідно вирішувати низку конкретних завдань:

- формування у студентів цілісної і науково обґрунтованої картини світу;
- формування громадянської самосвідомості;
- прилучення до загальнолюдських цінностей, формування правил поведінки, адекватних цим цінностям;
- формування креативності, творчості як риси особистості;
- формування самосвідомості, допомога в самореалізації.

Загалом цей список можна продовжувати. Педагог-інноватор усвідомлює свою педагогічну місію – змінити на краще якість життя своїх вихованців. Він дбає не тільки про навчання та виховання, хоче відкрити студентам можливості творчого розвитку, готовий до пошуку, прагне до вдосконалення, ініціативний, активний, креативний, компетентний [8]. Серед особистісних показників виділяють також проектно-конструктивну свідомість. Педагог-інноватор знаходиться в постійному пошуку нових ідей, здатний їх оцінити, творчо використовує те, що придатне, у своїй роботі, може створити власний проект, свою освітню технологію.

Педагогічний колектив коледжу, керуючись у своїй роботі Конституцією України, «Законом України про освіту», Державною національною програмою «Освіта» (Україна ХХІ ст.), Постановою Кабінету Міністрів України «Національна програма патріотичного виховання населення...», Концепцією виховання дітей і молоді в національній системі освіти, виховує громадянина-патріота своєї Батьківщини, готового до подальшої освіти і трудової діяльності, з вільними політичними і світоглядними переконаннями, формує творчу особистість студента, його свідоме ставлення до обов'язків, повагу до національних цінностей нашого народу, вироблення навичок здорового способу життя.

Для проведення дослідження визначеного нами питання було обрано процес виховної роботи Луцького педагогічного коледжу. Загальновизначено, що виховання як важлива складова педагогічного процесу має ґрунтуватись на справжньому інтересі й повазі до вихованця і створювати необхідні умови для кожного студента щодо пошуку власного життєвого шляху в суспільстві, формуванні, закріпленні соціального досвіду, взаємодії, зберігаючи при цьому його духовне, психофізичне здоров'я.

Оскільки виховний процес у коледжі органічно переплітається з навчанням студентів, опануванням основ наук, багатством національної і світової культури, методами, які ми обрали для практичного вивчення інновацій у виховній роботі, були порівняльний аналіз, аналіз документів, бесіда, спостереження, дедукція, індукція.

Серед педагогів коледжу давно утвердилась думка, що успіх виховного процесу залежить від стосунків між викладачем та студентом, які повинні будуватися на основі співдружності, співпраці та ділового партнерства; викладач має глибоко розуміти природу вихованців, їх індивідуальні риси і можливості, поважати особистість молодої людини, турбуватися про її гармонійний розвиток.

Колектив коледжу підвищує результативність виховання шляхом удосконалення традиційних форм роботи, пошуку нових систем виховання.

Для розбудови власної виховної системи навчального закладу необхідно віднайти відповіді на такі питання:

- Як навчити студента жити й орієнтуватись у динамічному світі?
 - Як сформувати вільну, самодостатню, успішну, творчу особистість, спроможну сприймати й творити зміни в професійній діяльності й соціальному житті?
 - Як спонукати студента до саморозвитку, самовиховання, самореалізації поставлених цілей?
- Коледж як один із інститутів соціалізації людини сприяє підготовці студентської молоді до ролі активних суб'єктів у майбутніх суспільних процесах, де молода людина повинна бути винятково уважною як до нових реалій і тенденцій суспільного розвитку, так і нововведень щодо змісту, форм та методів виховання.

Важливою ознакою інноваційного виховного середовища є наявність системи використання перспективних педагогічних технологій для забезпечення якісної освіти студентів [14]. В арсеналі нинішніх педагогів є безліч нових форм, методів, технологій виховання, але в їх основі покладено особистісно-орієнтований підхід до вихованця. До найбільш розповсюджених належать такі: технологія виховання духовної культури студента, технологія інтегрованого виховання, технологія виховання успішної особистості, технологія «Педагогічна підтримка», технологія професійного самовиховання, інтерактивні технології виховання, нові інформаційно-комунікаційні технології, технологія виховання культури взаємин студентів, ігрові технології (казкотерапія, психокорекційне малювання, технологія виховання рольовими іграми) та інші.

Отже, розвиток навчального закладу, тобто перехід його на новий якісний стан може здійснюватися тільки через інноваційний процес. Водночас, існує низка проблем, що призводять до невідповідності з сучасними вимогами освіти:

- недостатній рівень готовності викладачів до інноваційних процесів у вихованні;
- недосконалий організаційний методичний супровід щодо створення, поширення та використання нового;
- внутрішні протиріччя, що заважають створенню та застосуванню нового;
- непродуктивна пошукова практика викладача.

Виходячи з цього, метою педагогічного колективу є розкриття сутності інновацій у виховному процесі та визначення шляхів їх упровадження.

Основним напрямом виховної роботи є технологія виховання духовної культури студента. Під час занять, а також у позааудиторній роботі педагоги ставлять за мету сформувати свідомого громадянина, патріота, професіонала, тобто людину з притаманними їй особистісними, духовними якостями і рисами характеру, світоглядом і способом мислення, почуттями, вчинками та поведінкою, спрямованими на розвиток демократичного громадянського суспільства. У групах проводяться бесіди: «Народе мій!», «Громадянин суверенної України», вечори: «Пісня – душа народу», «Без верби і калини – нема України», диспути: «Мое місто вчора, сьогодні і завтра», «Чи потрібен я Україні таким, яким є сьогодні?», «Українська держава: історія і сучасність». Патріотичне виховання продовжується і в повсякденній роботі. Коледж має власну символіку – статут і прапор. Це виховує у молоді почуття гордості за свою альма-матер.

Найпоширенішою інноваційною технологією є інформаційно-комунікаційна, яку все частіше стали використовувати не лише при вивченні навчальних предметів, а й в організації виховної роботи. Інформаційно-комунікаційні технології – це форми і методи передачі й опрацювання інформації за допомогою новітніх засобів та пристроїв зв'язку (телебачення, комп'ютеризація, Інтернет та мобільна мережа) [1]. Сучасних студентів уже мало цікавлять традиційні виховні години – сьогодні молодь надає перевагу інформаційно-комунікаційним технологіям. Доведено, що 80% інформації людина отримує через зорові відчуття. Використання мультимедійної наочності дає змогу не лише швидко сприйняти нову інформацію, а також за допомогою картинок, ілюстрацій посилити ефективність сприйняття матеріалу. Важливо зазначити, що у тиждень методичного об'єднання кураторів груп було проведено чимало виховних заходів із використанням інформаційно-комунікаційних технологій: тематична виховна година «Віртуальна подорож до парку Софіївка», інформаційна акція «Соціальні ризики сучасної молоді», радіогазета, присвячена Міжнародному Дню студента та ін.

Під час проведення методичного тижня кураторів навчальних груп ми проводили опитування, чи використовують інноваційні технології, які саме, і як вони впливають на якість і результативність їхньої роботи. Опитування серед кураторів навчальних груп показало, що 91% респондентів використовують інформаційно-комунікаційні технології у своїй професійній діяльності; 75% використовують відеоматеріали та презентації під час проведення виховних годин, 100% опитаних підтвердили, що використання інформаційно-комунікаційних технологій позитивно впливає на якість та ефективність проведення виховних годин. Цю технологію також використовуємо й у проведенні тренінгових занять на різну соціально-психологічну тематику, де використовуємо не лише традиційні форми проведення тренінгів, а й відео-, аудіоматеріали та інші спеціальні технічні засоби, і у проведенні виховних годин.

У цій технології широко вивчається питання про гендерну освіту молоді. Гендерне виховання – цілеспрямований і систематичний вплив на свідомість, почуття, поведінку вихованців з метою формування в них егалітарних цінностей, поваги до особистості, незалежно від статі, розвитку індивідуальних якостей і здібностей задля їх самореалізації, оволодіння навичками толерантної поведінки та з метою побудови громадянського суспільства [9]. Студенти та викладачі коледжу були учасниками двох проєктів: «Гендер в школу», «Вчимося себе захищати». Під час першого проєкту було проведено тренінги як у школах нашого міста, так і в коледжі серед студентів. Особливістю було те, що студенти самі проводили ці тренінги і серед своїх однолітків, і серед викладачів коледжу. У ході проєкту піднімали такі питання: гендерна рівність, гендер, закон і ми, гендер і насильство, гендерні стереотипи в освіті, також був проведений міський Громадський форум з протидії гендерному насильству під назвою «Гендерна рівність: бажане та дійсне». Вперше відбулася презентація вистав Гендерного інтерактивного театру «Дзеркало», де наші студенти показали дві вистави «Квіти життя» – про проблему абортів, та «Скалки дзеркал тролів» – проблема насильства. Участь у другому проєкті передбачала поширення серед дітей та молоді знань про права дитини та навичок щодо їх захисту. Також були проведені тренінги, дебатні ігри серед учнів шкіл та студентів I–II рівнів акредитації, круглі столи. По завершенню відбувся Всеукраїнський громадсько-мистецький форум, де наш театр презентував нові вистави, присвячені проблемам торгівлі людьми та самотній старості.

Технологія формування культури міжособистісних взаємин передбачає одночасний вплив на свідомість студента та включення його у діяльність. Важливою умовою розвитку культури взаємин студентів є включеність у різнобічну діяльність, задоволення потреб у самоствердженні, самовизначенні. Виховуючи у студентів трудові навички, позитивне ставлення до праці як єдиного засобу забезпечення гідного існування і морального задоволення, викладачі залучають їх до суспільно корисної праці. Також однією з поширених форм міжособистісного спілкування є проблемний діалог куратора та студента або студентів між собою. У ньому створюються всі необхідні умови для прояву активності та самостійності вихованців.

Важливим аспектом технології інтерактивного виховання особистості є почуття групової належності, що дає змогу невпевненим у собі студентам почувати себе безпечно, долати труднощі. Студенти відчувають емоційну підтримку. Організація цієї технології виховання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор у виховній роботі, спільне розв'язання наявних проблем на основі аналізу обставин і відповідної ситуації. Обов'язковим є те, що під час розгляду виховних ситуацій як викладач, так і студенти можуть висловлювати власну думку, вони є рівноправними. Інтерактивна технологія ефективна для вироблення ієрархії цінностей особистості, створення позитивної групової атмосфери взаємодії.

Технологія інтегрованого виховання передбачає художньо-естетичну освіченість і вихованість особистості. Виховуючи у студентської молоді естетичні погляди, смаки, які ґрунтуються на народній естетиці та на найкращих надбаннях цивілізації, педагогічний колектив прагне виробити у студентів естетичну активність, бажання вносити прекрасне у життя, примножувати культурно-мистецькі надбання народу. Формування інтелектуальної діяльності молоді завжди було і залишається одним з основних загальноосвітніх та виховних завдань. Їх тематикою може бути: «У чому сила любові», «Подорож країною музичних інструментів», «У світі вокально-хорової музики» та інші.

Оволодіння технологією професійного самовиховання допоможе майбутньому педагогу продуктивно організувати самостійну підготовку до професійної діяльності. Робота із самовиховання починається із самопізнання, самовивчення, усвідомлення своїх успіхів і невдач, аналізу своїх переживань, психічних станів. Цьому сприяють сформовані рефлексивні вміння, які дають змогу об'єктивно аналізувати власні думки і вчинки.

Самопізнання – процес цілеспрямованого отримання інформації про розвиток якостей своєї особистості. Основне його правило – шукати в собі істинне «Я». Самопізнання необхідне не для задоволення власної цікавості від процесу пізнання, не заради пошуку істини, а заради певної мети, зокрема, для самовдосконалення, тобто формування себе відповідно до власних намірів, ідеалу. Воно є підставою для адекватного (такого, що відповідає можливостям особистості) оцінювання самого себе.

Займаючись самовихованням, студент насамперед виявляє ті особливості свого характеру, які допомагають успішно навчатися, плідно працювати, легко й компетентно спілкуватися. Важливим елементом процесу самопізнання є самовизначення власної спрямованості, темпераменту, здібностей, особливостей і мотивів поведінки, вчинків тощо.

Нині поширений такий метод пізнання власного «Я» як самотестування, тобто застосування різноманітних тестів для визначення якостей власного характеру, особливостей пам'яті, уваги, мислення тощо, який проводять як куратори груп, так і практичний психолог. Однак тести, які

можна віднайти у науково-популярних виданнях, газетах, журналах, не завжди достатньою мірою науково обґрунтовані й часто мають не так пізнавальний, як розважальний характер, а тести з наукової літератури громіздкі і не цілком придатні для самостійного використання. Проте всі тести можуть дати певні уявлення про здібності, схильності, уміння, тому нехтувати ними не варто. Завдяки самопізнанню і самооцінці майбутній педагог усвідомлює необхідність самовиховання, поступово створює модель майбутньої роботи над собою [2].

Висновки... Організація позанавчальної роботи зі студентами є ефективною, оскільки добираються цікаві, емоційно насичені форми її реалізації. Під час проведення виховних заходів кожен студент виступає активним учасником виховного процесу. Для цього куратори академічних груп забезпечують самостійну творчу діяльність студентів, задовольняють їхні творчі потреби, інтереси, захоплення та ініціативність. К. Д. Ушинський писав: «... у вихованні все повинно базуватися на особі вихователя, тому що виховна сила виливається тільки з живого джерела людської особистості. Ніякі статuti і програми, ніякий штучний організм закладу, хоч би як хитро він був придуманий, не може замінити особистості в справі виховання» [13].

Тож педагогічний колектив впевнений у тому, що виховання студентської молоді в коледжі організоване правильно і насправді формує повноцінну цілісну особистість, індивідуальність і громадянина України.

Список використаних джерел і літератури:

1. Бібік С. П. Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання / С. П. Бібік, Г. М. Сюта. – Харків : Фоліо, 2006. – 623 с.
2. Волкова Н. П. Педагогіка : посіб. [для студ. вищих навч. закл.] / Н. П. Волкова. – К. : Академія, 2003. – 576 с.
3. Даниленко Л. І. Основні проблеми освітньої інноватики в сучасній теорії та практиці / Л. І. Даниленко // Педагогічні інновації : зб. наук. праць. – К. : ІЗМН, 2000. – С. 612.
4. Дичківська І. Д. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / І. Д. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
5. Загвязинский В. И. Инновационные процессы в образовании и педагогическая наука / В. И. Загвязинский // Инновационные процессы в образовании. – Тюмень, 1990. – С. 46–55.
6. Кан-Калик В. И. Педагогическая деятельность как творческий процесс / В. И. Кан-Калик. – М., 1997. – 64 с.
7. Козлова О. Г. Підготовка вчителя до інноваційної діяльності в системі післядипломної освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / О. Г. Козлова. – К., 1999. – 40 с.
8. Козлова О. І. Основні стратегії педагогічного впливу при традиційному та інноваційному підходах до навчання / О. І. Козлова // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи : зб. наук. праць / ред. кол. Л. І. Даниленко та ін. – К. : Логос, 2000. – С. 239–245.
9. Кравець В. П. Гендерна педагогіка : навч. посіб. / В. П. Кравець. – Тернопіль : Джура, 2003. – 416 с.
10. Лапин Н. И. Интенсификация инновационных процессов – стратегическая задача теории и практики нововведений / Н. И. Лапин // Инновационные процессы. – М. : ВНИИСИ, 1982. – С. 5–18.
11. Мармаза О. І. Інноваційні підходи до управління навчальним закладом / О. І. Мармаза. – Харків : Основа, 2004. – 240 с.
12. Слостенин В. А. Педагогика: инновационная деятельность / В. А. Слостенин, Л. С. Подымова. – М. : Магистр, 1997. – 224 с.
13. Ушинський К. Д. Вибрані твори : у 2-х тт. / К. Д. Ушинський. – К., 1983. – Т. 1.
14. Химинець В. В. Інноваційно-освітня діяльність / В. В. Химинець. – Ужгород, 2007. – 364 с.

References:

1. Bibik S. P. *Slovnýk inšomovnyh sliv: tľumachennia, slovotvorennia ta slovovzhyvannia*, Kharkiv : Folio, 2006, 623 p.
2. Volkova N. P. *Pedahohika: Posibnyk dlia studentiv vishhykh navchalnykh zakladiv*, Kyiv, Vydavnychi tsentr «Akademiia», 2003, 576 p.
3. Danylenko L. I. *Osnovni problemy osvitoi innovatyky v suchasni teorii ta praktytsi, Pedahohichni innovatsii: Zb. nauk. pr.*, Kyiv, IZMN, 2000, p. 612.
4. Dychkivska I. D. *Innovatsiini pedahohichni tehnolohii: Navch. posib.*, Kyiv, Akademvidav, 2004, 352 p.
5. Zagv'jazinskij V. I. *Innovacionny'e processy' v obrazovanii i pedagogicheskaja nauka, Innovacionny'e processy' v obrazovanii*, Tyumen', 1990, pp. 46–55.
6. Kan-Kalik V. I. *Pedagogicheskaya deyatel'nost' kak tvorcheskij process*, Moscow, 1997, 64 p.
7. Kozlova O. G. *Pidhotovka vchytelia do innovaciinoi diialnosti v systemi pisladyplomnoi osvity*, Kyiv, 1999, 40 p.
8. Kozlova O. I. *Osnovni stratehii pedahohichnoho vplyvu pry tradytsiinomu ta innovatsiinomu pidhodah do navchannia, Pedagogichni innovacii: ideii, realii, perspektivi: Zb. nauk. pr.*, Kyiv, Logos, 2000, pp. 239–245.
9. Kravets V. P. *Genderna pedahohika. Navch. posib.*, Ternopil, Dzhura, 2003, 416 p.
10. Lapin N. I. *Intensifikaciya innovacionny'x processov – strategicheskaya zadacha teorii i praktiki novovvedenii, Innovacionny'e processy'*, Moscow, VNIISI, 1982, pp. 5–18.
11. Marmaza O. I. *Innovatsiini pidhody do upravlinnia navchalnym zakladom*, Kharkiv, Osнова, 2004, 240 p.

12. Slastenin V. A. *Pedagogika: innovacionnaya deyatel'nost'*, Moscow, Magistr, 1997, 224 p.
13. Ushynskii K. D. *Vybrani tvoriy u 2 tomakh*, Vol. 1, Kyiv, 1983.
14. Khymynech V. V. *Innovatsiino-osvitnia diialnist*, Uzhgorod, 2007, 364 p.

Summary

Iryna Chemerys

The Use of Innovative Techniques in the Educational Process of Pedagogical College

The problem of the use of innovative techniques in the educational process in preparation of the future teachers to innovative professional activity has been studied in the article; the tendencies of innovative activity development of pedagogical college have been analyzed; the definitions «innovation», «innovative activity» have been determined; the main tasks of innovative work have been cleared out; the experience of educational work with the use of innovations in pedagogical college has been described; introduction of innovative technologies into the educational process as one of the most important questions, which are studied worldwide nowadays, has been examined; the position of a teacher in the process of use of innovation, as a subjective factor is crucial during the introduction and spread of innovation, has been traced.

Key words: *innovation, innovative activity, pedagogue-innovator, technology, self-knowledge, information and communication technologies.*

Дата надходження статті: «01» квітня 2015 р.

Стаття прийнята до друку: «23» квітня 2015 р.

УДК 37.018.46(045)

ОЛЕНА ЧУБАРУК,
старший викладач
(м. Біла Церква)

**Професійна компетентність вчителів української мови і літератури
як психолого-педагогічна проблема**

Представлено матеріали теоретичного дослідження проблеми професійної компетентності вчителів української мови і літератури у психолого-педагогічній науці. Виокремлено складові компетентнісного підходу, до яких віднесено цілі освіти, особливості освітнього процесу, зміст освіти, інтегрований результат освіти в діяльнісному вимірі. Уточнено зміст поняття «професійна компетентність». На основі теоретичних досліджень проаналізовано внутрішню і зовнішню структуру професійної компетентності вчителів української мови і літератури. За результатами проведеного аналізу наукової літератури зроблено висновок, що у зарубіжних і вітчизняних нормативних документах, психолого-педагогічних працях визначено типові пріоритетні ідеї, принципи, функції, складові компетентнісного підходу, професійних компетентностей, які є концептуальними щодо створення майбутньої цілісної теорії компетентнісного підходу.

Ключові слова: *компетентнісний підхід, компетенція, компетентність, професійна компетентність, структура професійної компетентності вчителів української мови і літератури.*

Постановка проблеми у загальному вигляді... Суспільні зміни, які відбуваються в Україні та світі, зумовлюють визначення сучасних підходів до вирішення питань освітньої науки і практики. Загальна стратегія державної освітньої політики спрямована на забезпечення якості освіти, інтеграції до загальноєвропейського та світового співтовариства. Саме тому процес, спрямований на впровадження системи компетентностей, сприяє утвердженню України в міжнародному освітньому просторі [8]. Пошук шляхів вирішення актуальних питань сучасної освіти пов'язаний із впровадженням компетентнісного підходу. Це, у свою чергу, визначає необхідність підготовки педагогічних працівників у системі післядипломної освіти до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу.

Аналіз досліджень і публікацій... Аналіз психолого-педагогічної літератури вказує на те, що на сучасному етапі розвитку компетентнісної освіти існує чимала кількість праць вітчизняних і зарубіжних учених, присвячених дослідженню сутності поняття «компетентнісний підхід»: Т.Агейкіна-Старченко, О.Антонова, В.Байденко, Н.Бібік, В.Болотов, Л.Васильченко, А.Вербицький, І.Гришина, Г.Данилова, О.Дубасенюк, Е.Зеер, І.Зимня, І.Зязюн, В.Кремень, Н.Кузьміна, С.Лісова, О.Локшина, Л.Маслак, А.Маркова, Г.Мартинюк, Л.Мітіна, Н.Ничкало, О.Овчарук, О.Пометун, Дж.Равен, О.Савченко, В.Свистун, Г.Селевко, А.Хуторський, С.Шишов, В.Ягупов та ін.

Спільна думка вітчизняних і зарубіжних науковців зводиться до розуміння сутності

компетентнісного підходу в освіті як набуття особистістю практико зорієнтованих знань і розвиток компетентностей, необхідних для повноцінного соціального життя і успішної професійної діяльності, узгодження нових умов і перспектив, вибір нових стратегій, перехід у професійній освіті від орієнтації на відтворення знання до застосування й організації знання, міждисциплінарно-інтегрованих вимог до результату освітнього процесу [3; 4; 7].

У цілому науковці не протиставляють компетентнісний підхід традиційному знанневому, а суттєво розширюють його зміст особистісними складовими, визначають його гуманістичну спрямованість і практичну зорієнтованість [5].

На сучасному етапі розвитку педагогічної теорії та практики постає завдання підготовки фахівців на засадах компетентнісного підходу, що передбачає посилення практичної спрямованості освіти при збереженні її фундаментальності [1]. У працях учених виокремлюються складові компетентнісного підходу, до яких відносяться цілі освіти, відповідно до них визначаються особливості освітнього процесу, зміст освіти, інтегрований результат освіти в діяльнісному вимірі.

Здійснений аналіз зарубіжних і вітчизняних нормативних документів і матеріалів, психолого-педагогічних праць переконує нас у тому, що ідеї, принципи, положення компетентнісного підходу є визначальною стратегією державної освітньої політики, пронизують всі рівні системи неперервної освіти в Україні, і стосуються кожної особистості, кожного навчального закладу і педагогічного колективу тощо.

Формулювання цілей статті... Розгляд, аналіз, осмислення та визначення змісту понять дослідження, присвяченого проблемі професійної компетентності вчителів української мови і літератури, потребує з'ясування сутності понять, які є базовими для здійснюваного нами наукового пошуку. Ціллю статті є представлення матеріалів, що визначають сутність понять «компетенція», «компетентність», «професійна компетентність», «професійна компетентність вчителів української мови і літератури». Для висвітлення проблеми дослідження важливим є також з'ясування структури професійної компетентності вчителів української мови і літератури, видів професійної компетентності. У ході здійсненої роботи ми переконались у тому, що в історії становлення вищезазначених наукових понять виявляється вся неоднозначність, поліструктурність, багатокomпонентність, складність їх трактування й самої ідеї компетентнісного підходу, які складались у процесі досить тривалого періоду часу [3].

Виклад основного матеріалу... Обґрунтування понятійно-термінологічного апарату дослідження з проблеми управління розвитком професійної компетентності вчителів української мови і літератури сприяє об'єктивному пізнанню та оцінюванню фактичного стану проблеми, отриманню результатів авторського теоретичного пошуку. У ході здійсненої роботи з'ясовано, що дослідники визначають такі особливості компетентнісного підходу: залучення педагогів до вирішення професійних завдань і ситуацій, у результаті чого вони створюють важливий для професійної діяльності продукт; здійснення взаємодії між викладачем і слухачами в звичайному соціальному середовищі, в якому цілі освіти є об'єктивно актуальними; автентична, критеріально-орієнтована оцінка освітнього процесу, що передбачає розподіл всього навчального предмета на професійно значущі блоки, метою яких є формування не певної суми знань, а компетентності, актуальної для реальної професійної діяльності; створення умов для розвитку почуття відповідальності за результат, за діяльність інших людей; багатовимірність, надпредметність і міждисциплінарність, різнофункціональність і суб'єктність; цілеспрямований розвиток системи характеристик, які дають можливість працівнику ефективно вирішувати актуальні й потенційні професійні завдання; акцент на засвоєнні професійної діяльності в професійно важливих ситуаціях; поєднання змісту і результатів навчання, визначення структури і змісту компетентностей.

Таким чином, на основі проведеного аналізу наукової літератури приходимо до висновку, що в нормативних зарубіжних і вітчизняних документах, психолого-педагогічних працях визначені типові пріоритетні ідеї, принципи, функції, складові компетентнісного підходу, які, на нашу думку, можуть стати концептуальними щодо створення майбутньої цілісної теорії компетентнісного підходу.

Звернемось до тлумачення основних інших понять нашого дослідження, а саме: «**компетенція**» і «**компетентність**» та розкриємо певні думки вчених про їх сутність і розбіжності. Підкреслюємо, що компетенція і компетентність – це два різних поняття, однак у науковій літературі вони нерідко вживаються як синоніми. Автори по-різному трактують означені терміни, що вказує на складність, системність, міжпредметність, інтегративність, варіативність, соціальну і особистісну значимість проблеми. Поняття «компетенції» сприймається як похідне, вужче від поняття «компетентність». На основі аналізу контексту вживання поняття «компетенції» Н.Бібік розглядає його як соціально закріплений освітній результат, виводить їх із реальних вимог до засвоєння учнями сукупності знань, способів діяльності, досвіду ставлень з певної галузі знань, якостей особистості, яка діє в соціумі [2].

Зазначимо, що у вітчизняній і зарубіжній педагогічній науці тривають науково-теоретичні пошуки щодо пояснення та розмежування понять «компетенція» і «компетентність». Основними характеристиками, які відрізняють поняття «компетенція», дослідники визначають соціальну вимогу до освітньої підготовки особистості, необхідну для якісної продуктивної діяльності в певній галузі; здатність до мобілізації в професійній діяльності своїх знань, умінь, узагальнених способів виконання дій, досвіду, цінностей і нахилів; знання, уявлення, алгоритми дій, системи цінностей і ставлень, які виявляються в компетентностях людини як актуальних, діяльнісних проявах тощо.

На підставі власного теоретичного пошуку поняття «компетенція» ми розглядаємо як готовність використовувати комплекс знань, умінь, навичок, уявлень, ставлень, здібностей, узагальнені способи виконання дій, досвід, цінності й нахили, методи й засоби діяльності, якості особистості, які забезпечують можливість виконувати поставлені завдання й досягати мети у професійній діяльності.

За основу визначення поняття «компетентність» у нашому дослідженні взято теоретичні положення О.Антонової, А.Вербицького, Н.Бібік, Г.Данилової, А.Дахіна, І.Зимньої, В.Кальнея, І.Коновальчук, Г.Кравченко, Н.Кузьміної, С.Лісової, В.Лугового, Л.Маслак, А.Маркової, Г.Мартинюк, Л.Мітіної, Н.Ничкало, О.Овчарук, Ю.Пелеха, О.Пометун, Дж.Равена, Ю.Рашкевича, О.Савченко, В.Свистун, Г.Селевко, Н.Сирятова, Ю.Татура, А.Хуторського, С.Шишова та ін. У тлумаченні поняття «компетентність» дослідники називають такі основні характеристики: здатність, знання, уміння й навички, досвід у певному виді діяльності, способи і прийоми діяльності, прагнення, способи мислення, цінності, ставлення, особистісні якості, досягнення результату, відповідальність, здібності, рефлексія, готовність, позиції, підготовленість тощо.

Заслуговує на увагу спільна думка зарубіжних і вітчизняних учених про те, що розгляд компетенцій і компетентностей не зводиться до конкретних знань, умінь і навичок за предметно сформованими дисциплінами навчального плану ЗНЗ, ВНЗ, закладу післядипломної педагогічної освіти. Компетентність характеризується складністю, системністю, ситуативністю, міжпредметністю, інтегративністю, варіативністю, культуровідповідністю, соціальною і особистісною значимістю, надпредметністю, практико-зорієнтованістю, вмотивованістю використання [3]. Вони однозначно підкреслюють діяльнісну, актуальну сутність компетентності, відзначають особистісну, зокрема – мотиваційну характеристику компетентності, фіксують складний характер визначення й оцінювання цього явища.

Важливим для нашого дослідження є положення про те, що не всі компетентності будуть повністю сформовані і розвинені під час навчання. Їх розвиток буде продовжуватись упродовж професійної діяльності вчителя у формальному, неформальному та інформальному навчальних контекстах. Таким чином, розвиток компетентностей учителів української мови і літератури в системі ППО здійснюється впродовж усієї професійної діяльності вчителя.

Як бачимо, існує розмаїття підходів, думок, характерних особливостей у визначенні дефініцій та розумінні феномену компетентності. На наш погляд, це пояснюється тим, що у науці ще не створена цілісна теорія компетентнісного підходу, відсутня чітко визначена класифікація компетентностей, у якій одні науковці виділяють у їх структурі різні групи й рівні, інші – категорії, складові, особливі характеристики тощо.

У результаті здійсненого аналізу літератури та самостійного наукового пошуку поняття «компетентність» ми розуміємо як інтегровану якість особистості, яка проявляється в прагненні реалізувати свій потенціал, що ґрунтується на професійних знаннях, предметних навичках, уміннях зі спеціальності, досвіді і способах мислення, цінностях і ставленнях, позитивних схильностях, інтересах і прагненнях, здатності й готовності приймати рішення і нести відповідальність за їх реалізацію у процесі професійної діяльності.

Професійна компетентність спеціаліста як педагогічна проблема є предметом розгляду в роботах сучасних зарубіжних і вітчизняних дослідників, а саме: американських вчених І.Московіц, С.Оттер, Р.Ашер, І.Стекіч, канадських науковців Є.Джимез, М.Леннон, П.Мерсер, Х.Мурей і М.Робінсон, які розглядають професійну компетентність як знання свого предмета, своєї діяльності (змістова компетентність), а також як комунікабельність, здатність до вибору ефективних методів діяльності, забезпечення можливості для практики й зворотного зв'язку, вміння працювати з різними людьми [1].

Теоретико-методологічні засади дослідження професійної компетентності визначені в працях В.Байденка, В.Безпалька, О.Дубасенюк, І.Зимньої, І.Зязюна, В.Калініна, Л.Карпової, Н.Лобанової, М.Лук'янової, А.Маркової, О.Пометун, Л.Пуховацької, О.Савченко, Л.Хоружої, А.Хуторського та ін. Питання професійної компетентності стали предметом пильної уваги психологічної науки (Е.Зеер, Л.Максименко, А.Маркова, Л.Мітіна, М.Пряжников та ін.).

Дослідники проблеми професійної компетентності відзначають, що вона залежить від рівня розвиненості, освіченості, цілісності особистості, спрямована на розкриття життєвих функцій.

Вітчизняні дослідники розглядають професійну компетентність як одну із ключових компетентностей [1].

У сучасних підходах до визначення професійної компетентності відсутня однозначність в тлумаченні цього поняття. На основі аналізу наукової літератури нами виділено кілька позицій, з яких трактується це поняття. У численних роботах науковців професійна компетентність учителя пов'язується з сумою знань, умінь і якостей особистості, які забезпечують оптимальність, варіативність і результативність навчально-виховного процесу (В.Адольф, А.Акімова, Ю.Кричевський). Поширеним є також підхід, за яким компетентність розглядається як інтегральна характеристика сукупності компетентцій. З цієї позиції професійна компетентність вчителя є сукупністю професійно-педагогічних компетенцій, як-от: соціально-психологічна, комунікативна, предметна, рефлексивно-педагогічна, кваліметрична, креативна компетентності [6].

На основі проведеного аналізу констатуємо, що професійна компетентність є системним утворенням, яке поєднує різні види компетентностей.

У психологічних працях досить часто ототожнюють компетентність з професіоналізмом. Разом з тим професіоналізм як вищий рівень виконання діяльності забезпечується компетентністю, а також професійною спрямованістю і професійно важливими здібностями. Вченими доведено, що на початкових стадіях становлення фахівця прослідковується відносна автономність цього процесу. У процесі професійного становлення компетентність все більш об'єднується з професійно важливими якостями, такими як спостережливість, уважність, результативність, рішучість, самоконтроль, різні види пам'яті тощо. Основними показниками професійної компетентності суб'єкта діяльності стають навченість, професійна підготовленість, професійний досвід і професіоналізм.

Проведений аналіз наукової літератури дає підстави для визначення в нашому науковому дослідженні поняття **«професійна компетентність»** як здатність педагога виконувати професійну діяльність на основі набутих знань, навичок, умінь зі спеціальності, досвіди, сформованих способах мислення, особистісних якостях, цінностях і ставленнях, інтересах і прагненнях, здатності й готовності нести відповідальність за реалізацію прийнятих рішень у процесі професійної діяльності.

У низці інших праць дослідників відводиться увага визначенню структури професійної компетентності. Підходи науковців щодо цього питання також неоднозначні. Дослідники визначають у структурі компетентності як складного інтегративного утворення різні складові: елементи, аспекти, компоненти, підструктури, характеристики, блоки тощо. Важливими для нашого дослідження є положення В.Сластьоніна, І.Саєва, А.Міщенко, Е.Шиянова, які визначають у структурі професійної компетентності педагога зовнішні і внутрішні компоненти. До зовнішніх компонентів науковці відносять мету, засоби, об'єкт, суб'єкт, результат діяльності, до внутрішніх – мотивацію, зміст, операції [9].

Структура професійної компетентності педагогічних працівників відображена в дослідженнях О.Антонової, Н.Глузмана, С.Демченко, І.Зимньої, І.Зязюна, В.Калініна, Л.Карпової, Г.Кравченко, С.Лісової, Н.Лобанової, В.Лугового, А.Маркової, Г.Мартинюк, Л.Маслак, Л.Мітіної, Г.Назаренко, Л.Отрощенко, Ю.Пелеха, О.Савченко, Н.Тализіної, О.Шапран, А.Щербакова.

У ході наукового пошуку нами визначено взаємозв'язок між окремими аспектами структури професійної компетентності, визначеними різними дослідниками. Зокрема, у багатьох роботах дослідників визначено такі підструктури професійної компетентності, як мотиваційна, когнітивна, змістова, поведінкова, ціннісно-смілова, процесуальна. Окремі аспекти визначаються авторами під різними назвами, однак є подібними за суттю, взаємодоповнюють і розширюють одна одну. Наприклад, мотиваційний і мотиваційно-ціннісний; когнітивний і когнітивно-творчий; змістовий і пізнавально-змістовий; діяльнісна, операційно-діяльнісна й особистісно-діяльнісна; емоційно-вольова, саморегулятивно-вольова і саморегулятивна; рефлексивна і рефлексивно-перцептивна.

У структурі професійної компетентності представлені складові, які у класифікаціях різних науковців входять до різних підструктур або мають різні назви, однак взаємопов'язані і взаємодоповнюють одна одну. Окремі складові структури тотожні за значенням, але мають різне формулювання в роботах учених, як-от: мотиваційно-ціннісний аспект поєднує смислову і вольову підструктури; разом з тим вольова підструктура співвідносна з емоційно-вольовою і саморегулятивно-вольовою, саморегулятивною.

Цілісність професійної компетентності як якості особистості визначається сукупністю різних видів компетентностей, які характеризують здатність педагога на основі практичного досвіду, знань і вмінь ефективно вирішувати професійні завдання. Дослідження видів професійної компетентності педагогічних працівників висвітлено в низці документів Ради Європи, роботах багатьох науковців, а саме: Т.Агейкіної-Старченко, В.Антипової, Т.Базарова, Г.Беліцької, Л.Васильченко, І.Гришиної, В.Калініна, В.Кальнея, К.Колесіна, І.Коновальчук, В.Кричевського, Н.Кузьміної, Е.Зеєр, І.Зимня, А.Маркової, О.Овчарук, Г.Пахомової, Дж.Равена, А.Радченко, Клауса Скала, В.Хутмахера, А.Хуторського, Т.Шамової, С.Шишова, М.Ярмистогота ін.

Теоретичною основою визначення груп компетентностей є положення про людину як суб'єкт спілкування, пізнання, праці (Б.Ананьєв); вияв людини в системі відношень до суспільства, інших людей, до себе, праці (В.М'ясищев); компетентність людини як вектор акмеологічного розвитку (Н.Кузьміна, А.Деркач); про компетентності як складові професіоналізму (А.Маркова).

У результаті наукового пошуку нами визначено структуру професійної компетентності вчителів української мови і літератури. Обґрунтуємо власну позицію щодо розв'язання цієї проблеми. У нашому дослідженні ми виходимо з того, що професійна компетентність має внутрішню і зовнішню структуру. До внутрішньої структури компетентності відносимо її аспекти, які поєднують окремі підструктури, складові. Зовнішня структура представлена різними групами й видами професійної компетентності.

До першого рівня внутрішньої структури професійної компетентності вчителів української мови і літератури відносимо такі складові: готовність до вияву компетентності, володіння знанням змісту компетентності, пізнавальні і практичні навички, досвід вияву компетентності в різноманітних стандартних і нестандартних ситуаціях, ставлення до змісту компетентності й об'єкта її застосування, цінності та етику, емоційно-вольову регуляцію процесу й результату вияву компетентності. Другий рівень внутрішньої структури професійної компетентності вчителів цієї спеціальності утворюють мотиваційний, когнітивний, поведінковий, ціннісно-смысловий і процесуально-результативний аспекти.

Зовнішня структура професійної компетентності вчителів української мови і літератури представлена трьома групами: особистісні, соціальні, когнітивно-діяльнісні. Група особистісних професійних компетентностей поєднує ціннісно-смыслову, інтелектуальну, громадянську, полікультурну, здоров'язбережувальну, рефлексивну. Група соціальних професійних компетентностей представлена соціально-психологічною, комунікативною, організаційною компетентностями. До групи когнітивно-діяльнісних компетентностей нами віднесено когнітивний і діяльнісний види професійної компетентності. Когнітивні компетентності утворюють підгрупу, до складу якої входять методологічна, педагогічна, фахова й методична компетентності. Діяльнісні компетентності також є підгрупою, до якої віднесено аналітичну, проектну, управлінську, дослідницьку, інформаційно-технологічну компетентності.

Таким чином, цілісна структура професійної компетентності вчителів української мови і літератури відображає інтегративну єдність зовнішньої і внутрішньої структури професійної компетентності.

Висновки з описаного дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі... У ході наукового пошуку з'ясовано, що на сучасному етапі розвитку педагогічної теорії та практики постає завдання підготовки фахівців на засадах компетентнісного підходу, що передбачає посилення практичної спрямованості освіти при збереженні її фундаментальності, переорієнтацію з процесу на результат освіти в діяльнісному вимірі, розгляд цього результату з позиції затребуваності в суспільстві, забезпечення спроможності відповідати новим запитам ринку, відповідний потенціал для практичного розв'язання життєвих і професійних питань, розширення змісту освіти порівняно із традиційним знанневим підходом.

Компетентнісний підхід є новою стратегією державної освітньої політики, основою модернізації та якісних змін національної системи неперервної освіти на всіх її рівнях. Науковці досліджують та виокремлюють різні аспекти, сторони, етапи, ідеї, принципи, положення, функції компетентнісного підходу, неоднозначно тлумачать сутність його базових і похідних понять та визначають типи, групи, структуру та підструктуру професійних компетентностей тощо.

На сучасному етапі розвитку психолого-педагогічної науки прослідковується відсутність чіткого наукового уявлення про класифікацію та зміст понять «компетенція», «компетентність», «професійна компетентність», «професійна компетентність вчителів української мови і літератури», структури професійної компетентності вчителів української мови і літератури, їх видів. Також ще не створена цілісна науково обґрунтована теорія компетентнісного підходу.

У результаті аналізу психолого-педагогічної літератури нами уточнено сутність і здійснено авторську трактовку базових і похідних понять «компетентнісний підхід», «компетенція», «компетентність», «професійна компетентність», «професійна компетентність вчителів української мови і літератури», що є основою для організації та проведення дисертаційного дослідження з проблеми управління розвитком професійної компетентності вчителів української мови і літератури в системі післядипломної педагогічної освіти.

Список використаних джерел і літератури:

1. Антонова О. Є. Європейській вимір компетентнісного підходу та його концептуальні засади / О. Є. Антонова, Л. П. Маслак // Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід : [моногр.] / за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2011. – С. 81–109.
2. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід до презентації освітніх результатів. Школа першого ступеня /

Н. М. Бібік // Теорія і практика : зб. наук. праць Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди. – Переяслав-Хмельницький, 2004. – Вип. 10. – С. 18–26.

3. Вербицкий А. А. Личностный и компетентностный подходы в образовании: проблемы интеграции : учеб. / А. А. Вербицкий, О. Г. Ларионова. – М. : Логос, 2010. – 336 с.

4. Высшее образование в XXI веке. Подходы и практические меры : материалы Всемирной конференции по высшему образованию / ЮНЕСКО. – Париж, 1998. – 108 с.

5. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании / И. А. Зимняя. – М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 40 с.

6. Зязюн І. А. Учитель XXI століття: чарівник, добротворець, любомудр, працелюб / І. А. Зязюн // Міжнародна виставка «Сучасні навчальні заклади – 2011». – К., 2011. – С. 18–19.

7. Лісова С. В. Компетентнісний підхід у вищій освіті: зарубіжний досвід / С. В. Лісова // Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід : [моногр.] / за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2011. – С. 34–53.

8. Овчарук О. В. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти / О. В. Овчарук // Стратегія реформування освіти в Україні: рекомендації з освітньої політики. – К. : К.І.С., 2003. – 296 с.

9. Слостенин В. А. Педагогика : учеб. пособие для студ. пед. учеб. заведений / В. А. Слостенин, И. Ф. Исаев, А. И. Мищенко, Е. Н. Шиянов. – М. : Школа-Пресс, 2002. – 576 с.

References:

1. Antonova O. Ye., Maslak L. P. Yevropeiskiy vymir kompetentnisnogo pidkhodu ta yoho kontseptualni zasady, *Profesiina pedahohichna osvita, kompetentnisnyi pidkhid, monografiia, za red. O. A. Dubasenyuk*. Zhytomyr: Vyd-vo ZHDU imeni I. Franka, 2011, pp. 81–109.

2. Bibik N. M. Kompetentnisnyi pidkhid do presentatsii osvityvnikh rezultativ. *Shkola pershoho stupenia: teoriia i praktyka: zbirnyk naukovykh prats Pereiaslav-Khelnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Hryhoriia Skovorody*. Pereiaslav-Khelnytskyi. 2004, pp. 18–26.

3. Verbitskij A.A. Larionova O.H. *Lichnostnyj i kompetentnostnyj podhody v obrazovanii: problemy integratsyi: uchebnyk*. Moscow, Logos, 2010, 336 p.

4. *Vy'sshee obrasovanie v XXI veke. Podhody i prakticheskie mery: materialy Vsemirnoj konferentsyi po vy'sshemu obrasovaniyu*, YUNESKO. Parizh, 1998, 108 p.

5. Zimnyaya I.A. *Klyuchevye kompetentnosti kak resultativno-tselevaya osnova kompetentnostnogo podhoda v obrazovanii*. Moscow, Issledovatelskij tsentr problem kachestva podgotovki spetsialistov, 2004, 40 p.

6. Ziazun I.A. Uchytel XX stolittia: charivnyk, dobrotvorets, liubomudr, pratseliub. *Mizhnarodna vystavka «Suchasni navchalni zaklady – 2011»*. Kyiv, 2011, pp. 18–19.

7. Lisova S.V. Kompetentnisnyi pidkhid u vyshchii osviti: zarubizhnyi dosvid, *Profesiina pedahohichna osvita, kompetentnisnyi pidkhid, monografiia, za red. O. A. Dubasenyuk*. Zhytomyr: Vyd-vo ZHDU imeni I. Franka, 2011, pp. 34–53.

8. Ovcharuk O.V. Kompetentnosti yak kliuch do onovlennia zmistu osvity, *Stratehiia reformuvannia osvity v Ukraini: Rekomendatsii z osvithoi polityky*. Kyiv, K.I.K., 2003, 296 p.

9. Slastenin V.A., Isaiev I. F. , Mishchenko A.I. , Shyianov Ye. N. *Pedahohika: uchebnoie posobiie dlia studentov pedagogicheskikh uchebnykh zavedenii*. Moscow, Shkola-Pres, 2002, 576 p.

Summary

Olena Chubaruk

Professional Competence of Teachers of Ukrainian Language and Literature as Psychological and Pedagogical Problem

The work offers materials on theoretical research of professional competence of teachers of Ukrainian language and literature in psychological and pedagogical literature. The study clarifies the matter of competence approach, which has the following structural components: objectives of education, content of education, peculiarities of educational process, integral educational results within the activity theory of learning. The content of the notion «professional competence» has been specified. The paper analyses internal and external structure of professional competence of teachers of Ukrainian language and literature on the basis of theoretical research. By the results of the conducted analysis of scientific literature, we came to the conclusion that typical priority ideas, principles, functions, components of the competence approach, professional competences, which are conceptual as for the forming integral theory of the competence approach, have been mentioned in the foreign and national normative documents, works on psychology and pedagogics.

Key words: *competence approach, competency, competence, professional competence, structure of professional competence of teacher of Ukrainian language and literature.*

Дата надходження статті: «02» березня 2015 р.

Стаття прийнята до друку: «26» березня 2015 р.